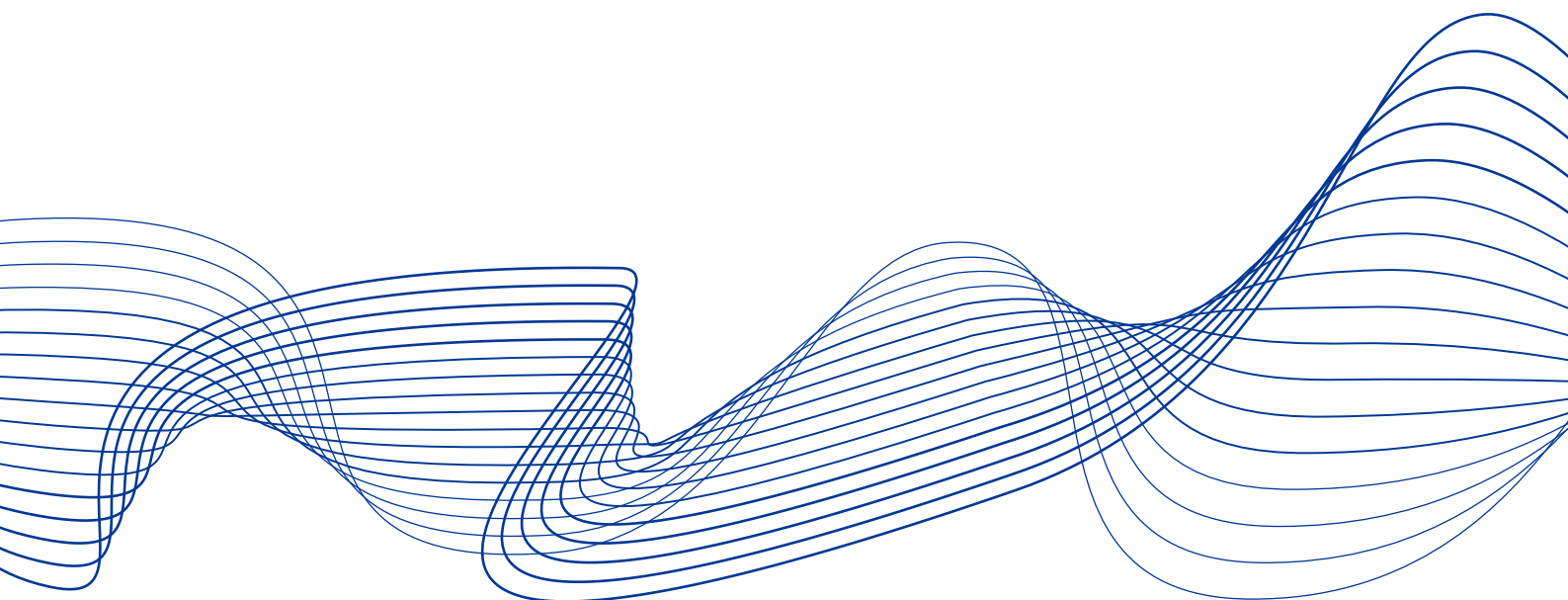

Gada pārskats

2023

ESRK

Eiropas Sistēmisko risku kolēģija

Eiropas Finanšu uzraudzības sistēma

Saturs

Priekšvārds	2
Kopsavilkums	4
Izdevēja ziņas	7

Priekšvārds

Kristine Lagarda, Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas priekšsēdētāja

Ļoti priecājos iepazīstināt jūs ar Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) trīspadsmito gada pārskatu, kas aptver laikposmu no 2023. gada 1. aprīļa līdz 2024. gada 31. martam.

Šajā pārskatā, kas adresēts citiem Eiropas Savienības likumdevējiem un plašai Eiropas sabiedrībai, mēs skaidrojam, kā ESRK ir īstenojusi savas pilnvaras. Pārskats ir svarīga ESRK caurredzamības un pārskatatbildības sistēmas daļa.

Aplūkojamo periodu raksturoja sarežģīta makroekonomiskā vide, būtisks svārstīgums finanšu tirgos un liela ģeopolitiskā nenoteiktība. Izaugsmes palēnināšanās, augsta inflācija un ierobežojošie finansēšanas nosacījumi kopā radīja spriedzi uzņēmumu un mājsaimniecību bilancēs. 2023. gada 2. pusgadā pasaules obligāciju tirgu svārstīgums skaidri parādīja, ka finanšu tirgi joprojām ir neaizsargāti pret haotiskām aktīvu cenu korekcijām.

Ukrainā notiekošais karš un konflikts Tuvajos Austrumos mums atgādināja, ka ģeopolitiskais saspīlējums var pieaugt jebkurā laikā. Kopā šie faktori nozīmēja, ka finanšu stabilitātes riski joprojām saglabājās augsti.

ES finanšu sistēma šajā sarežģītajā laikā, tostarp 2023. gada martā, kad bija vērojami banku satricinājumi Amerikas Savienotajās Valstīs un Šveicē, un vēlāk, kad bija traucēta pasaules obligāciju tirgu darbība, izrādījās noturīga. Šo periodu Eiropas bankas uzsāka ar daudz augstākiem kapitāla un likviditātes rādītājiem nekā pirms pasaules finanšu krīzes. Šo noturību veicināja piesardzīga makroprudenciālā politika. Taču šajā pārskatā dokumentētie notikumi kalpo kā atgādinājums par to, cik būtiski ir saglabāt modrību un nodrošināt vai pat palielināt noturību visā finanšu sistēmā. Šajā kontekstā vairākas dalībvalstis ieviesa stingrāku makroprudenciālo politiku, jo īpaši attiecībā uz kapitāla rezervēm.

Svarīga ESRK darba daļa aplūkojamā periodā bija vērsta uz sistēmiskajiem riskiem, kas skar banku un nebanku finanšu iestādes. ESRK paplašināja monetārās politikas darbības instrumentu kopumu, lai novērstu kiberrisku, identificējot galvenās darbības jomas, t. sk. informācijas pārvaldības un koordinācijas instrumentus. Tā arī turpināja novērtēt kryptoaktīvu un decentralizēto finanšu sistēmisko ietekmi, secinot, ka iestādēm jāstiprina sava spēja monitorēt norises kryptoaktīvu ekosistēmā un to potenciāli augošo ietekmi uz finanšu stabilitāti. Turklāt ESRK kopā ar ECB ierosināja pakāpenisku, mērķtiecīgu un mērogojamu makroprudenciālo pieeju klimata risku novēršanai.

ESRK aktīvi sadarbojās ar ES likumdevējiem, lai uzsvērtu, cik svarīgi ir ņemt vērā makroprudenciālo perspektīvu, īstenojot nebanku finanšu sektora regulējuma reformas. ESRK atzinīgi vērtē tiesību aktu pārskatīšanas pabeigšanu attiecībā uz **ieguldījumu fondiem, apdrošinātājiem un centrālo klīringu**. Pārskatītie noteikumi palīdzēs novērst vairākus ievainojamības aspektus, ko konstatējusi ESRK. Vienlaikus joprojām nav veikta ES naudas tirgus fondu regulas reforma. Eiropas Komisija 2024. gada maijā uzsāka mērķorientētu **apspriešanu**, lai

novērtētu makroprudenciālās politikas piemērotību nebanku finanšu starpniecības jomā. Viena no ESRK prioritātēm 2024. gadā būs sniegt savu artavu šajā svarīgajā procesā.

Aplūkojamā periodā divi dārgi un augsti vērtēti kolēģi atstāja savus amatus ESRK. Vēlos pateikties Kludijai Būhai (*Claudia Buch*), kura beidza pildīt Konsultatīvās speciālistu komitejas priekšsēdētāja vietnieces pienākumus sakarā ar viņas iecelšanu par ECB Uzraudzības valdes priekšsēdētāju. Kludija devusi būtisku ieguldījumu ESRK darbā, un esmu gandarīta, ka ESRK turpinās gūt labumu no viņas atziņām jaunajā amatā. Tāpat vēlos pateikties un izteikt atzinību Ignacio Visko (*Ignacio Visco*), kura pilnvaru termiņš ESRK Valdes locekļa amatā beidzās 2023. gada oktobrī.

Kristīne Lagarda (*Christine Lagarde*)

ESRK priekšsēdētāja

Kopsavilkums

Šajā gada pārskatā aplūkots periods no 2023. gada 1. aprīļa līdz 2024. gada 31. martam.

Finanšu stabilitātes riski 2023. gadā un 2024. gada sākumā saglabājās augsti. To noteica sarežģīta makroekonomiskā vide, būtisks finanšu tirgu svārstīgums un liela ģeopolitiskā nenoteiktība. Ierobežotas tautsaimniecības izaugsmes perspektīvas, nekustamā īpašuma cenu kritums un stingrie kreditēšanas nosacījumi izraisīja bažas par kredītņēmēju parāda apkalpošanas spējām un par cikliskajiem riskiem plašākā skatījumā. Reālā IKP kāpums ES 2023. gadā palēninājās, jo monetārās politikas reakcija uz augsto cenu spiedienu izpaudās reālajā tautsaimniecībā un pakāpeniski tika pārtraukts koronavīrusa (Covid-19) pandēmijas laikā sniegtais fiskālais atbalsts. Inflācijas kāpumam apvienojumā ar augstākām procentu likmēm kopumā bija mazinoša ietekme uz uzņēmumu ieguldījumiem un mājsaimniecību lēmumiem par patēriņu. Būtisks svārstīgums pasaules obligāciju tirgū 2023. gada 2. pusgadā arī apdraudēja finanšu stabilitāti, īpaši attiecībā uz nebanku sektoriem un investoriem, kas spēcīgi pakļauti augstu procentu likmju riskam. Turklāt ģeopolitisko nenoteiktību pastiprināja karš Ukrainā un spriedzes saasinājums Tuvajos Austrumos 2023. gada beigās. Raugoties nākotnē, ģeopolitiskās spriedzes tālāka eskalācija varētu atklāt finanšu stabilitātes riskus.

ES bankas 2023. gadā guva lielu peļņu un saglabāja noturību pret globālo banku stresu. ES banku peļņa 2023. gadā ievērojami palielinājās. To veicināja lielāki tīrie procentu ienākumi, savukārt ienākumus nenesošo kredītu (INK) īpatsvars pakāpeniski samazinājās līdz vēsturiski zemam līmenim. Eiropas Banku iestādes (EBI) 2023. gada ES mēroga stresa testa rezultāti apstiprināja, ka ES bankas saglabātu noturību nelabvēlīga scenārija apstākļos, kurā apvienota smaga ES un globālā recesija, procentu likmju pieaugums un lielāka ienesīguma likmju starpība. ES banku noturību vēl vairāk apstiprināja ierobežotā ietekme, ko radīja banku satricinājums 2023. gada martā, kad ASV sabruka trīs maza vai vidēja lieluma bankas un atsevišķās Šveices banku sektora daļās radās ievainojamība, kā rezultātā UBS pārņēma *Credit Suisse*. Nākotnē riski joprojām ir paaugstināti, neraugoties uz ES banku sektora labo pelnītspēju un noturību 2023. gadā. Augstās inflācijas un straujā procentu likmju pieauguma ietekme pilnībā būs jūtama tikai laika gaitā. Gaidāms, ka procentu likmju starpības saruks, tādējādi mazinot ES banku pelnītspēju. Turklāt ierobežotās izaugsmes perspektīvas un stingrie finansēšanas nosacījumi var izraisīt aktīvu kvalitātes pasliktināšanos ilgākā termiņā. Turklāt, saglabājoties spriedzei finanšu tirgos, varētu pieaugt banku finansējuma riski. Ņemot vērā augsto nenoteiktības līmeni, ir būtiski, lai bankas nodrošinātu noturību, kas ļautu tām izturēt jau tā vājās makrofinansiālās perspektīvas šokus.

Papildus darbam pie sistēmisko risku noteikšanas Eiropas Ekonomikas zonā (EEZ), Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (ESRK) piedalījās Eiropas uzraudzības iestāžu (EUI) stresa testu īstenošanā. Aplūkojamā periodā ESRK izstrādāja nelabvēlīgus scenārijus Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes (EVTI) 2023. gadā veiktajiem naudas tirgus fondu un centrālo darījuma partneru stresa testiem. Turklāt ESRK izstrādāja nelabvēlīgus scenārijus vienreizējai "Gatavi mērķrādītājam

55 %" klimata riska scenāriju analīzei, kuras rezultāti tiks iekļauti galīgajā ziņojumā, ko EUI un Eiropas Centrālā banka (ECB) iesniegs Eiropas Komisijai.¹

Šajā gada pārskatā aplūkotajā periodā ESRK apsvēra vairākus jautājumus, kas saistīti ar pastāvošās ekonomiskās vides un ievainojamības mijiedarbību finanšu sistēmā.² Cita starpā tika apsvērtas potenciālās mācības, kas gūtas no 2023. gada marta banku satricinājuma, piemēram, pieaugošu procentu likmju risku ietekme uz bankām. ESRK pievērsās arī likviditātes risku sistēmiskās dimensijas monitoringa un novērtējuma uzlabošanai.

Aplūkojamā periodā ESRK strādāja pie vairākiem svarīgiem starpnozaru un pārrobežu politikas dokumentiem. Šā darba ietvaros ESRK un ECB publicēja kopīgu ziņojumu par makroprudenciālo regulējumu klimata riska pārvaldībai. ESRK arī nāca klajā ar politikas ieteikumiem par finanšu stabilitātes riskiem saistībā ar kiberincidentiem, kriptoaktīviem un decentralizētajām finansēm. Tās pausto pārdomu un ierosinājumu mērķis ir mazināt zināmos riskus un ievainojamības aspektus, kas skar visu finanšu sistēmu. ESRK kopā ar ECB arī aplūkoja augstākas inflācijas un paaugstinātu procentu likmju vides ietekmi uz makroprudenciālo politiku, īpašu uzmanību pievēršot monetārās politikas un makroprudenciālās politikas mijiedarbībai dažādos cikla posmos. Šis daudzšķautņainais starpnozaru darbs ietvēra aktualizētu mājokļu nekustamā īpašuma (MNĪ) sektora novērtējumu un turpmāku darbu saistībā ar ESRK ieteikumu par komerciālā nekustamā īpašuma (KNĪ) riska darījumiem.³ Aktualizējot MNĪ novērtējumu, ESRK secināja, ka izlīdzināšanās MNĪ tirgos bijusi pārāk īslaicīga, lai tā būtiski mainītu savu 2021. gada risku novērtējumu.

ESRK turpināja darbu pie banku sektoram specifiskas politikas izstrādes. Tas ietvēra dalību Eiropas Komisijas veiktajā makroprudenciālā regulējuma pārskatīšanā. ESRK ilgtermiņa redzējums par makroprudenciālo politiku tika dokumentēts 2022. gada **konceptuālajā paziņojumā**, kas joprojām kalpo par pamatu ESRK ieguldījumam regulējuma pārskatīšanā. Turklāt norit turpmāks darbs, lai gūtu labāku izpratni par to, kā vairāki ESRK dalībnieki pašlaik piemēro pozitīvas neitrālas preciklisko rezervju normas jēdzienu.

ESRK turpināja izstrādāt kopīgo makroprudenciālās nostājas ietvaru bankām, pamatojoties uz metodoloģiju, ko tā pirmo reizi ierosināja 2019. un 2021. gadā. Makroprudenciālās nostājas ietvars ļauj sistemātiski un kvantitatīvi salīdzināt finanšu stabilitātes riskus atbilstoši to novēršanai veiktajiem makroprudenciālās politikas pasākumiem, lai katras valsts makroprudenciālās politikas nostāju varētu novērtēt kā neitrālu, brīvu vai stingru. 2024. gada janvārī ESRK publicēja ziņojumu, kurā dokumentēti turpmākie šā ietvara metodoloģiskie uzlabojumi.⁴ Turklāt ESRK izmantoja ietvaru, lai atbalstītu un novērtētu ESRK dalībnieku nacionālos makroprudenciālās politikas lēmumus.

¹ Sīkāku informāciju sk. dokumentā "**Gatavi mērķrādītājam 55 % – priekšlikumu īstenošana**" Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē.

² Sk. arī 1. ielikumu "2023. gada marta banku satricinājums – iemesli un galvenās gūtās mācības attiecībā uz finanšu stabilitāti".

³ **Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas ieteikums par ievainojamībām komerciālā nekustamā īpašuma sektorā Eiropas Ekonomikas zonā (ESRK/2022/9)** (OV C 39, 01.02.2023., 1. lpp.).

⁴ Sk. ESRK Instrumentu darba grupas Makroprudenciālās nostājas kontaktgrupas ziņojumu **Improvements to the ESRB macroprudential stance framework**, ("ESRK makroprudenciālās nostājas ietvara uzlabojumi"), Eiropas Sistēmisko risku kolēģija, 2024. gada janvāris.

Reaģējot uz ciklisko risku pieaugumu, aplūkojamā periodā vairākās ES dalībvalstīs tika ieviesta stingrāka makroprudenciālā politika. Tika veikti vairāki ar kapitālu saistīti pasākumi, galvenokārt attiecībā uz pretcikliskajām kapitāla rezervēm, kuru galvenais mērķis bija esošās makroprudenciālās politikas nostājas stingrības palielināšana. Tika veikti arī vairāki uz aizņēmējiem vērsti pasākumi, lai gan tiem nepiemita konkrēta vispārēja virzība attiecībā uz nacionālās makroprudenciālās politikas nostājas stingrības palielināšanu vai samazināšanu. Vērtējot kopējās kapitāla rezervju prasības visā EEZ, sistēmiskās riska rezerves kopš pandēmijas kopumā ir samazinājušās, bet to lielā mērā kompensējusi kopumā līdzīga apjoma pretciklisko rezervju veidošana.

Neraugoties uz ESRK atkārtotiem aicinājumiem veikt regulējuma reformas nebanku finanšu sektorā, ārpus banku sektora nav panākts būtisks progress. Aplūkojamā periodā ES likumdevēji pabeidza pārskatīt prudenciālos noteikumus, kas reglamentē ieguldījumu fondus, apdrošinātājus un centrālo klīringu. Runājot par centrālo klīringu, ESRK sadarbojās ar likumdevējiem saistībā ar priekšlikumiem ieviest aktīva konta prasību, lai palīdzētu risināt iepriekš konstatētās problēmas attiecībā uz riska darījumiem, kas ietver vairāku Apvienotās Karalistes centrālo darījuma partneru sniegtus konkrētus klīringa pakalpojumus. ESRK arī izklāstīja iespējas novērst uzņēmumu parāda un nekustamā īpašuma ieguldījumu fondu riskus no finanšu stabilitātes viedokļa. Veicot risku uzraudzību dažās nebanku finanšu sektora daļās, ESRK arī publicēja ikgadējo ES nebanku finanšu starpniecības risku monitorēšanas ziņojumu.⁵ Tā arī ņēma vērā Eiropas Komisijas 2024. gada janvārī sniegto paziņojumu, ka 2024. gadā tiks uzsākta mērķorientēta apspriešana par makroprudenciālo politiku attiecībā uz nebanku finanšu starpniekiem. ESRK atbilde uz šo apspriešanu tiks aplūkota nākamā gada pārskatā.

ESRK turpināja pildīt savus pienākumus attiecībā uz pārskatbildību un pārskatu sniegšanu Eiropas Parlamentam un sabiedrībai. Šajā nolūkā ESRK priekšsēdētāja 2023. gada 20. martā apmeklēja Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetāro lietu komitejas (ECON) rīkoto atklāto noklausīšanos un arī piedalījās konfidenciālās sanāksmēs ar ECON priekšsēdētāju un priekšsēdētājas vietniekiem, lai apspriestu finanšu stabilitātes riskus. ESRK 2023. gada jūlijā publicēja 2022. gada pārskatu, īstenojot tās pārskatbildību pret sabiedrību. Lai veicinātu diskusiju par makroprudenciālo politiku, ESRK arī organizēja vairākas konferences un darbseminārus. Sava pilnvarojuma ietvaros ESRK noturēja gadskārtējo tikšanos ar Eiropas Revīzijas pārraudzības struktūru komiteju un ES reģistrēto globālā mērogā sistēmiski svarīgo finanšu iestāžu (G-SSFI) obligātajiem revidentiem un apdrošinātājiem. ESRK arī rīkoja septīto gadskārtējo konferenci, kurā galvenā uzmanība tika pievērsta nākotnes finanšu stabilitātes jautājumiem, t. sk. jauniem riskiem un iespējamiem regulatīviem pasākumiem to novēršanai.

⁵ **EU Non-bank Financial Intermediation Risk Monitor 2023** ("ES 2023. gada nebanku finanšu starpniecības risku monitorēšanas ziņojums"), Eiropas Sistēmisko risku kolēģija, 2023. gada jūnijs.

Izdevēja ziņas

© Eiropas Sistēmisko risku kolēģija, 2024

Pasta adrese: 60640 Frankfurt am Main, Germany
Tālrunis: +49 69 1344 0
Interneta vietne: www.esrb.europa.eu

Visas tiesības rezervētas. Atļauta pārpublicēšana izglītības un nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.

Terminus un saīsinājumus sk. [ESRB Glossary](#) (tikai angļu valodā).

PDF ISBN 978-92-9472-374-1, ISSN 1977-5180, doi:10.2849/737139, DT-AA-24-002-LV-N